

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie

LOL.411.4.3.2023

Ewa Kowalczyk
Kierownik NZOZ AMICUS
Spółka Partnerska
ul. 3 Maja 17B, 11-600 Węgorzewo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej AMICUS Lekarze Kowalczyk, Kowalik, Kuryło, Mazurek Spółka Partnerska, ul. 3 Maja 17B, 11-600 Węgorzewo (dalej: NZOZ).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Kowalczyk, Kierownik NZOZ od 19 kwietnia 2019 r. (dalej: Kierownik).
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego. 2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w okresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edward Odojewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/170/2023 z 21 grudnia 2023 r. 2. Wojciech Dąbrowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/156/2023 z 27 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 1-6)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi³ oraz rozporządzeniami Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r.⁴ i 27 września 2023 r.⁵ w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, w NZOZ udzielano tych szczepień dla dzieci i młodzieży, uwzględniając wewnętrzne procedury w tym zakresie. Szczepienia były wykonywane przez uprawniony personel medyczny oraz poprzedzane lekarskimi badaniami kwalifikacyjnymi. Wobec osób uchylających się od obowiązku szczepień podejmowano właściwe i skuteczne działania zmierzające do jego realizacji. Terminowo przekazywano do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Węgorzewie⁶ sprawozdania kwartalne i roczne MZ-54 z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych oraz informacje o osobach uchylających się od szczepień. Dane w tych sprawozdaniach były spójne i zgodne z prowadzoną dokumentacją. Wywiadywano się także właściwie z działań oświatowo-zdrowotnych na rzecz szczepień, co potwierdziły przeprowadzone w toku kontroli NIK oględziny i badania ankietowe. Rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży wskazali

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, negatywną albo w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1284; dalej: ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm., dalej: rozporządzenie z 18 sierpnia 2011 r.

⁵ Dz. U. z 2023 r., poz. 2077, dalej: rozporządzenie z 27 września 2023 r.

⁶ Dalej: PSSE.

w nich, że główne źródło wiedzy o szczepieniach stanowiły informacje uzyskane od personelu medycznego NZOZ.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły natomiast:

- braku w dokumentacji, wymaganych ww. rozporządzeniami, adnotacji o datach poinformowania osób obowiązanych do szczepień (100% zbadanych spraw);
- stosowania datownika (100% próby) i naklejek z danymi szczepionek (27,4%), zamiast wymaganych rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r. wpisów odręcznych w kartach uodpornienia;
- przekazywania sprawozdań kwartalnych z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych w sposób niezgodny z wymogami ww. rozporządzenia (100% próby);
- niezalączania do przekazanych PSSE sprawozdań kwartalnych⁷ imiennych wykazów osób uchylających się od szczepień (100% próby);
- niezamieszczania w sprawozdaniach kwartalnych daty ich sporządzenia (29,2%),
- nieujmowania w sprawozdaniach kwartalnych wg użytych szczepionek danych o ich ilościach zamówionych rocznie (33,4%) i kwartalnie w danym roku (100%).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania NZOZ w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1 Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym⁹, w NZOZ¹⁰ zorganizowano Punkt Szczepień (PS), który prowadziły uprawnione pielęgniarki. Przeprowadzone w toku kontroli NIK oględziny wykazały, że w PS urządzono m.in. stanowisko do szczepień, przewijak dla niemowląt, lodówkę do przechowywania szczepionek, szafę na dokumentację medyczną, niezbędne urządzenia i preparaty sanitarno-higieniczne, m.in. pojemniki na zużyte igły i odpady medyczne, a także preparaty antyseptyczne i dezynfekcyjne. PS wyposażono w niezbędny sprzęt medyczny, w tym m.in. aparat do pomiaru ciśnienia tętniczego krwi oraz zestaw reanimacyjny i przeciwwstrząsowy.

(akta kontroli str. 7-94,299-311)

W NZOZ obowiązywały procedury¹¹, które określały m.in., że:

- w trakcie pierwszej wizyty szczepiennej w NZOZ (po ukończeniu szóstego tygodnia życia noworodka) lekarz powinien poinformować jego rodzica o opcjach szczepień obowiązkowych i zalecanych oraz ustalić ich terminy;
- po otrzymaniu ze szpitala karty uodpornienia, odpowiedzialna za szczepienia pielęgniarka powinna skontaktować się telefonicznie z rodzicem dziecka i ustalić termin szczepienia zapisując to w ww. karcie;

⁷ Dotyczy sprawozdań kwartalnych wg wzoru określonego zał. 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2018 r.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach kontroli. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, negatywna albo w formie opisowej, którą zastosowano w tej kontroli.

⁹ Regulamin organizacyjny wprowadzony zarządzeniem Kierownika NZOZ z 17 września 2018 r. (ze zm.)

¹⁰ NZOZ Spółkę Partnerską utworzono 11 kwietnia 2006 r. uchwałą wspólników Spółki Cywilnej pn. NZOZ AMICUS s.c. w Węgorzewie z/s przy ul. 3 Maja 17B, sporządzając umowę Spółki (Rep. A Nr 1393 i 1398/2006). Wpis Spółki do Krajowego Rejestru Sądowego – 23 czerwca 2006 r. Wpis do Księgi Rejestrowej Nr 15408 prowadzonej przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, założonej wg poprzedniej formy prawnej 1 sierpnia 1999 r. Tekst jednolity umowy obowiązuje od 3 listopada 2021 r. (Rep. A Nr 6325 i 6332/2021).

¹¹ Procedury zatwierdzone przez Kierownika NZOZ, tj. dotyczące przechowywania szczepionek, wykonywania szczepień ochronnych i organizacji przeprowadzania szczepień.

- w razie niezgłoszenia się na szczepienie pielęgniarka powinna telefonicznie monitować rodziców i ustalić możliwie najszybszy nowy termin;
- ewentualne odroczenie terminu szczepienia (przeciwwskazanie) powinno zostać odnotowane w karcie zdrowia dziecka przez lekarza, który ustala nowy termin lub zobowiązuje rodzica do telefonicznego uzgodnienia terminu;
- jeżeli po wielokrotnym telefonicznym kontakcie z rodzicem nie stawi się on z dzieckiem na szczepienie, wezwania dokonuje się listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, a w razie uchylenia się – powiadamia się PSSE;
- odmowę poddania dziecka szczepieniu rodzic powinien potwierdzić pisemnie;
- przeprowadzanie kwalifikacji dzieci i młodzieży do szczepień należy do lekarzy, a wykonywanie szczepień, monitorowanie procesu szczepienia i podejmowanie działań w razie odmów¹² – do pielęgniarek;
- za wdrożenie i realizację procedury odpowiada Kierownik, a za prowadzenie i gromadzenie dokumentacji (kart zdrowia i uodpornienia) – pielęgniarki PS.

Badanie 150 spraw i przeprowadzone przez kontrolera NIK oględziny PS wykazały, że w NZOZ przestrzegano ww. procedur, przy czym karty uodpornienia prowadzono w formie papierowej (pielęgniarki), a karty zdrowia – komputerowo (lekarze).

W kwestii skuteczności ww. procedur Kierownik podała, że wspomagają one znacznie proces zaszczepiania wszystkich obowiązanych oraz ograniczają do minimum błędy w tym zakresie. Biorąc pod uwagę, że żaden schemat nie gwarantuje zaszczepienia pełnej populacji oraz brak jest centralnego systemu informatycznego nadzorowanego przez resort zdrowia, z dostępem do pełnych danych pacjentów z uwzględnieniem ich migracji, NZOZ aktualizuje te procedury – wprowadzono m.in. zasadę dwukrotności powiadomienia telefonicznego o szczepieniu i dodatkową kartę do dokumentowania tych powiadomień. Wyznaczono też osoby odpowiedzialne za realizację szczepień (dwie pielęgniarki), a proces ten był monitorowany; w przypadku dzieci szczepionych na bieżąco każdy kolejny termin jest zapisywany w karcie uodpornienia, książeczce zdrowia dziecka i kalendarzu PS oraz przekazuje się rodzicom dzieci informację o przybliżonym czasie szczepienia, np. pierwszy dzień po ukończeniu 1. roku życia. Wobec tzw. *dzieci rocznikowych*, przyjęto zasadę odłożenia ich kart uodpornienia do odpowiednich szuflad w szafie, z adnotacją roczników dzieci i rodzajem szczepień.

(akta kontroli str. 95-134,153-171,175-182,299-300)

Z informacji uzyskanej w toku kontroli z NFZ¹³ wynikało, że do NZOZ przypisano¹⁴ następujące liczby dzieci i młodzieży obowiązane do szczepienia, wg ich roku życia¹⁵:

- w 2021 r.: 181 w 1. r.ż., 111 w 2., 104 w 6., 140 w 10., 133 w 14. i 125 w 19.;
- w 2022 r.: 174 w 1., 105 w 2., 108 w 6., 114 w 10., 126 w 14. i 112 w 19. r.ż.;
- w 2023 r.: 150 w 1., 96 w 2., 119 w 6., 116 w 10., 143 w 14. i 106 w 19. r.ż.

Wg NZOZ, liczba obowiązanych¹⁶ do szczepienia w latach 2021-2023, wyniosła¹⁷:

- w 2021 r.: 80 w 1. r.ż., 117 w 2., 116 w 6., 113 w 10., 101 w 14. i 118 w 19. r.ż.;
- w 2022 r.: 83 w 1., 80 w 2., 116 w 6., 113 w 10., 138 w 14. i 105 w 19. r.ż.;
- w 2023 r.: 65 w 1., 83 w 2., 101 w 6., 117 w 10., 101 w 14. i 118 w 19. r.ż.

Pielęgniarka PS wyjaśniła, że różnice pomiędzy danymi NFZ i NZOZ wynikały głównie z migracji rodzin między placówkami służby zdrowia bądź wyjazdów za granicę kraju.

¹² W tym informowanie o odmowach PSSE.

¹³ Warmińsko-Mazurski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie.

¹⁴ Wg stanu na 13 grudnia 2023 r.

¹⁵ Wiek przedstawiono rocznikowo, tj. do ukończenia danego wieku w danym roku; dalej: r.ż.

¹⁶ Wg stanu na 19 stycznia 2024 r.

¹⁷ Stosownie do rodzajów szczepień określonych wg wieku w zał. nr 1 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

Wg szacunku na podstawie dokumentacji medycznej, w tym kart uodpornienia i liczby zużytych szczepionek, spośród ww. osób obowiązanych, w pełni zaszczepiono:

- w 2021 r.: 72 w 1. r.ż., 111 w 2., 114 w 6., 109 w 10., 99 w 14. i 118 w 19. r.ż., a odpowiednio osiem, sześć, dwie, cztery i dwie osoby uchylało się od szczepień, co zgłoszono do PSSE, a wszyscy obowiązani w 19 r.ż. zostali zaszczepieni; 50 osób w 1. r.ż. i 49 w 2. zaszczepiono¹⁸ z użyciem szczepionki wysoko skojarzonej; wystąpił jeden przypadek odroczenia szczepienia dziecka w 4. miesiącu życia;
- w 2022 r.: 75 w 1. r.ż., 72 w 2., 112 w 6, 105 w 10., 130 w 14. i 97 w 19. r.ż., a odpowiednio po osiem osób uchylało się od szczepień (zgłoszono do PSSE); 36 osób w 1. r.ż. i 29 w 2. zaszczepiono ww. szczepionką (brak odroczenia);
- w 2023 r.: 57 w 1. r.ż., 75 w 2., 93 w 6., 109 w 10., 93 w 14. i 110 w 19. r.ż., a odpowiednio po osiem osób w tym wieku uchylało się od szczepień (zgłoszono do PSSE); 40 osób w 1. r.ż. zaszczepiono ww. szczepionką (brak odroczenia).

Z analizy ww. danych oraz informacji NZOZ o osobach uchylających się od szczepień wynikało, że poprzez odmowę uchylało się od nich 22 osoby w 2021 r., 26 w 2022 r. i 28 w 2023 r., które zgłoszono do PSSE i wykazano¹⁹ liczbowo w kwartalnych sprawozdaniach z realizacji szczepień. Analiza tych sprawozdań za IV kwartał danego roku oraz sprawozdań rocznych MZ-54, wykazała spójność danych o liczbie kart uodpornienia przechowywanych w NZOZ w tych latach, w rozbiciu na poszczególne roczniki szczepionych dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 89,135-152,156-162,199,203,207,224-239)

Badanie 28 dokumentacji ww. osób uchylających się wykazało, że²⁰:

- w wyniku działań pielęgniarek w pełni zaszczepiono osiem osób;
- w 15 przypadkach odnotowano powiadomienia telefoniczne (1-5) i pisemne za potwierdzeniem odbioru (1-5), z czego wszyscy adresaci (za wyjątkiem jednego) odebrali pierwsze pisemne wezwania, a 10 innych listów nie zostało odebranych;
- w dwóch przypadkach karty uodpornień przekazano do innej placówki leczniczej;
- pięcioro rodziców odmówiło szczepień dzieci składając stosowne oświadczenie;
- w trzech przypadkach rodzice odmówili szczepień wskutek choroby dziecka;
- dwoje rodziców odmówiło szczepień dzieci podczas wizyty lekarskiej;
- w dwóch przypadkach lekarze odnotowali przeciwwskazanie do szczepienia.

Co do wiarygodności ww. danych Kierownik podała (wg stanu na 1 grudnia 2023 r.), że pod opieką NZOZ pozostawało 2181 osób do 19 r.ż. Dane te oszacowano na podstawie dokumentacji medycznych tej populacji, tj. kart uodpornienia, rozliczeń wykorzystanych szczepionek i informacji do PSSE o osobach uchylających się od szczepień (odmowy, brak kontaktu). Danych tych nie można było wygenerować ze stosowanego w NZOZ systemu informatycznego, gdyż nie jest on przystosowany do takich statystyk, a ich zlecenie obsłudze systemu byłoby kosztowne i czasochłonne. Zebrane dane nie odbiegają od wykazanych w sprawozdaniach.

(akta kontroli str. 87, 94,160,172-174)

Analiza 150 spraw²¹ wykazała, że wszystkie osoby obowiązane do szczepień zostały w pełni zaszczepione, a ponadto we wszystkich przypadkach:

¹⁸ Oszacowano na podstawie rozchodu wykorzystanych szczepionek.

¹⁹ Uchylanie się od szczepienia zgłaszano jednokrotnie odrębnym pismem w danym kwartale wraz z informacją o rodzicach lub opiekunach prawnych dziecka, celem umożliwienia PSSE podjęcia czynności egzekucyjnych.

²⁰ Wg stanu na 24 stycznia 2024 r.

²¹ Dobór próby liczby pacjentów przypisanych do NZOZ, dla których przypadła obowiązek szczepienia w drugim r.ż. w 2021 r. (50 osób), szóstym i 10. r.ż. w 2022 r. (po 25) oraz w 14. i 19. r.ż. w 2023 r. (po 25), dokonany z populacji odpowiednio 218, 229 i 219 pacjentów, tj. odpowiednio 22,9%, 21,8% i 22,8%.

- założono kartę uodpornienia, a szczepień dokonały osoby wskazane w art. 17 ust. 6 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych, tj. pielęgniarki²², które odbyły kurs specjalistyczny w zakresie szczepień i miały co najmniej sześciomiesięczną praktykę ich wykonywania, a tym samym spełniały wymogi w zakresie kwalifikacji wymaganych § 6 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. oraz § 9 ust. 1 ww. rozporządzenia z 27 września 2023 r.,
- pielęgniarki nie odnotowały w kartach uodpornienia informacji o sposobie i dacie powiadomienia o terminie szczepień, co nie pozwalało zweryfikować tych danych względem procedury, w tym odbierania przez rodziców dzieci pisemnych wezwań (opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);
- wpisów w kartach uodpornienia, zgodnie z § 10 ust. 1 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2018 r., dokonywano na ogół czytelnie odręcznym pismem²³, przy czym podając datę szczepienia stosowano datownik (100%), zaś w 41 przypadkach (27,4%) dane o wykorzystanych szczepionkach zamieszczono w postaci naklejek producentów szczepionek określając ich nazwę i nr serii (opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);
- szczepienia poprzedzono wizytą u lekarza rodzinnego w dniu szczepień, który w karcie wizyty podawał dane o stanie zdrowia dziecka i informacje o braku lub przeciwwskazaniu do szczepienia;
- szczepień dokonywano wg ich kalendarza, lecz cztery szczepienia w drugim r.ż. w 2021 r. wykonano z opóźnieniem od dwóch do trzech miesięcy ponad ten wiek, tj. odpowiednio dwa szczepienia w 14. miesiącu i dwa w 16-18 miesiącu życia, co wg pielęgniarki było skutkiem nieterminowego zgłaszania się na szczepienie i potrzeby wysyłania kolejnych powiadomień do rodziców tych dzieci.

(akta kontroli str. 175-182,280-281,292-297)

Z przeprowadzonych w toku kontroli NIK badań ankietowych²⁴ wynikało, że głównymi źródłami wiedzy rodziców o szczepieniach ochronnych były informacje uzyskane od personelu medycznego i materiały edukacyjne w NZOZ. Zdecydowana większość ankietowanych rodziców poddała swoje dziecko szczepieniom, a w przypadku dwóch odmów przyczyną były informacje medialne zniechęcające do szczepienia i brak wystarczającej wiedzy nt. bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających ze szczepienia. W przypadku chęci poszerzenia zakresu szczepień obowiązkowych²⁵, ankietowani nie wskazali jednak rodzaju szczepionek.

(akta kontroli str. 183,312-352)

1.2 Analiza dokumentacji medycznej 75 osób²⁶ zobowiązanych do zaszczepienia w latach 2021-2023, wykazała, że we wszystkich przypadkach:

- dzieci (i młodzież) zostały zaszczepione zgodnie z obowiązującym w danym roku kalendarzem szczepień;
- lekarze NZOZ, stosownie do wymogów rozporządzenia w sprawie zakresu zadań lekarza i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej²⁷ oraz zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach z 18 sierpnia 2011 r. i 27 września 2023 r. – odpowiednio w § 7 ust. 1-3 i § 10 ust. 1-2, przed szczepieniami dokonali badań kwalifikacyjnych dzieci oceniając ich stan zdrowia;

²² W latach 2021-2023 szczepień w NZOZ dokonywało dwie pielęgniarki dyplomowane i trzy posiadające licencjat z pielęgniarstwa, z których wszystkie posiadały zaświadczenie o odbyciu odpowiedniego kursu specjalistycznego.

²³ W okresie do 30 września 2023 r., do kiedy obowiązywał wymóg odręcznych zapisów.

²⁴ Badanie przeprowadzono w toku kontroli wśród 40 rodziców zaszczepionych dzieci.

²⁵ Deklaracja pięciu rodziców biorących udział w badaniu.

²⁶ Dobór próby losowy spośród 150 spraw objętych badaniem w ramach pkt. 1.1., po 25 spraw z każdej ww. grupy.

²⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 2335.

- wszyscy lekarze kwalifikujący do szczepień byli zgłoszeni do umowy²⁸ z NFZ jako udzielający m.in. świadczeń zdrowotnych w zakresie szczepień ochronnych oraz posiadali status lekarza rodzinnego i przeszkolenie w zakresie tych szczepień;
- szczepienie zostało wykonane w dniu wizyty kwalifikacyjnej oraz, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. i § 13 ust. 1 rozporządzenia z 27 września 2023 r., odnotowane ręcznie w karcie uodpornienia, a lekarze dokonali odpowiednich wpisów w kartach zdrowia (w systemie komputerowym);
- nie wystąpiły przypadki odroczenia szczepień.

W jednym przypadku skierowano dziecko na konsultacje specjalistyczne, przy czym nie stanowiło to przeciwwskazania do jego zaszczepienia²⁹.

(akta kontroli str. 158,184-186,280-291)

W badanym okresie wystąpił jeden przypadek tzw. *pustej karty uodpornienia*³⁰, którą stwierdzono podczas kontroli NIK w zasobach NZOZ. Karta zawierała wpis, że matka dziecka nie wyraziła zgody na szczepienie. Wg notatek służbowych³¹ pielęgniarek PS, w lipcu 2023 r. ww. karta została przysłana przez poradnię *Projekt Zdrowie* z Giżycka i dotyczyła dziecka urodzonego w 2023 r. w tamtejszym szpitalu. Z notatek wynikało, że rodzice dziecka nie zapisali go do żadnego z lekarzy poradni, a od ojca dziecka uzyskano informację, że była to decyzja matki. Ojciec dziecka podał NZOZ kontakt do lekarza, który poinformował, że opiekę nad dzieckiem sprawuje prywatnie, ale nie przyjmie tej karty. Wg Kierownik, mimo wielokrotnych telefonicznych rozmów z matką dziecka i jej deklaracji, że nakłoni ww. lekarza do przejęcia karty, dziecko pozostaje nadal niezaszczepione, przy czym w toku kontroli NIK zgłoszono ten fakt do PSSE, a celem przesłania karty do ww. lekarza podejmowano telefoniczne próby pozyskania jego adresu, lecz było to nieskuteczne.

(akta kontroli str. 154,162,187-190,353)

W NZOZ znajdowały się także dwie karty uodpornienia dwojga dzieci (rodzeństwa) z Ukrainy, które zostały zaszczepione w październiku 2023 r., jako osoby w szóstym r.ż. Stosowna informacja wraz z kserokopiami tych kart została przekazana do PSSE.

(akta kontroli str. 154,162,191)

1.3 Za lata 2021-2023 w NZOZ sporządzono i terminowo przekazano do PSSE³² 27 sprawozdań z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych, w tym trzy roczne MZ-54 oraz 24 kwartalne – 12 wg danych z kart uodpornienia i 12 wg wykorzystanych szczepionek³³. Kontrola wykazała m.in., że:

- wszystkie sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych sporządzono pismem odręcznym na gotowych obowiązujących formularzach, tj. kwartalne wg zał. nr 4 i 5 do rozporządzenia sprawie tych szczepień, a roczne – wg formularza MZ-54 wymaganego przez Ministra Zdrowia; dane do sprawozdań były zliczane ręcznie bezpośrednio z kart uodpornienia i dokumentacji zamówionych i odebranych szczepionek – zgodność danych z dokumentacją źródłową i ich spójność (między sprawozdaniami) zweryfikowano w toku kontroli w oparciu o karty uodpornienia, a liczbę osób niezaszczepionych – o ich listę wg zgłoszeń do PSSE;
- sprawozdania za IV kwartał 2023 r. (wg kart uodpornienia i liczby szczepionek) i sprawozdanie roczne za 2023 r. przekazano osobiście za pokwitowaniem;
- forma i data przekazania pozostałych 24 sprawozdań, w tym dwóch rocznych za lata 2021-2022 oraz 22 kwartalnych – po osiem za lata 2021-2022 i sześciu za

²⁸ Umowa Nr 14-00-00371-13/004/01 z 31 grudnia 2012 r. w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (ze zm.).

²⁹ Dziecko zostało skierowane do dermatologa celem leczenia.

³⁰ Otrzymana przez NZOZ karta uodpornienia bez odnotowanych szczepień obowiązkowych dziecka.

³¹ Notatki służbowe pielęgniarek z 23 października 2023 r. i 9 lutego 2024 r.

³² Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Węgorzewie.

³³ Sprawozdania sporządzono wg wzorów stanowiących zał. 4 i 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

2023 r., nie została udokumentowana w odniesieniu do wymogów rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.; wg Kierownik, sprawozdania te przekazano osobiście (opis w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);

- siedem sprawozdań kwartalnych, w tym cztery sporządzone wg kart uodpornienia za kwartały I-IV 2021 r. i trzy wg liczby szczepionek za I, II i IV kwartał 2021 r., nie posiadało daty ich sporządzenia (opis w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);
- we wszystkich sprawozdaniach kwartalnych sporządzonych wg kart uodpornień podano liczbę osób uchylających się od szczepień, lecz nie załączono imiennych wykazów tych osób, co było wymagane wzorem sprawozdania wg zał. 4 do ww. rozporządzenia (opis w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*); informacje o tych osobach przekazywano na bieżąco odrębnymi pismami³⁴ do PSSE, w których dane tych osób i ich rodziców wykazywano narastająco oraz podając przyczyny odmowy³⁵ i rodzaj nieprzyjętej szczepionki; stwierdzono jednak, że cztery osoby zgłoszone w 2021 r. nie zostały ujęte w sprawozdaniu za IV kwartał tego roku; Kierownik wyjaśniła, że jednokrotnie zgłaszano tylko przybyłe osoby uchylające się, po czym PSSE aktualizował ich listę i przekazywał jej kopię do NZOZ, gdzie analizowano przyczyny odmów i podejmowano działania wobec tych osób, zaś niewykazanie czterech osób w IV kwartale 2021 r. wynikało z oczekiwania, że rodzice tych dzieci zmienią zdanie nt. ich zaszczepienia, a ponieważ nie zgłosili się, wykazano je niezwłocznie w sprawozdaniu za IV kwartał 2022 r.;
- w pięciu sprawozdaniach kwartalnych (IV/2021 r. i I-IV/2022 r.) sporządzonych wg liczby użytych szczepionek nie ujęto danych o ich zamówieniu, co było wymagane wzorem sprawozdania wg zał. 5 ww. rozporządzenia (opis w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);
- we wszystkich sprawozdaniach rocznych ujęto dane wg roczników osób poniżej 20 r.ż., w zakresie liczby kart uodpornienia przechowywanych w NZOZ, a także stanu zaszczepienia przeciw chorobom zakaźnym w danym roku, w tym przeciw gruźlicy noworodków i dzieci do 15 lat oraz w zakresie szczepień profilaktycznych; sprawozdania przekazano wg terminu wyznaczonego przez PSSE.

W zakresie ww. ustaleń Kierownik wyjaśniła, że sposób prowadzenia dokumentacji medycznej pozwala na sprawne i zgodne ze stanem faktycznym sporządzanie ww. sprawozdań. Podała, że ich odręczny sposób przygotowania nie wyklucza możliwości pomyłki, ale stosowany w NZOZ system informatyczny do prowadzenia dokumentacji medycznej nie pozwala na generowanie wszystkich danych. Wielokrotnie zwracano się do obsługi tego systemu o przystosowanie go do naszych potrzeb, lecz prośby nie zostały pozytywnie rozpatrzone, gdyż programiści opracowują jednakowe systemy dla wszystkich poradni, a ponadto barierą są duże koszty tych usług. Wskazała, że ułatwieniem byłby jednolity dla wszystkich system do generowania sprawozdań, choć ich ręczne przygotowanie pozwala weryfikować dane poprzez *sprawdzenia krzyżowe*.

(akta kontroli str. 139,153-154,158-159,163,192-239)

1.4 W okresie objętym kontrolą NZOZ był poddany przez PSSE siedmiu kontrolom w zakresie przestrzegania przepisów higieniczno-sanitarnych jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt i pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne. Trzy spośród z nich dotyczyły szczepień ochronnych i prowadzenia ich dokumentacji. W wyniku tych kontroli PSSE stwierdziła m.in. przypadki:

- nieprzestrzegania terminarza szczepień opracowanego przez WSSE³⁶,

³⁴ W 2021 r. NZOZ przekazał jedno takie pismo w 2021 r., cztery w 2022 r. i dwa w 2023 r.;

³⁵ Jako przyczynę uchylania się od szczepień podawano wyłącznie brak zgody (inna przyczyna), bez wskazania szczegółowego kryterium, np. odrębności kulturowej/religijnej/etnicznej, wpływu środowisk propagujących medycynę alternatywną oraz ruchów antyszczepionkowych albo wcześniejszego NOP - u osoby zobowiązanej.

³⁶ Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie.

- nieczytelnego i niejednolitego dokonywania wpisów o wykonanych szczepieniach w dokumentacji medycznej,
- niewpisywania w kartach uodpornienia dat ważności podawanych szczepionek,
- nieodnotowywania w dokumentacji faktu poinformowania o szczepieniach,
- nieprzechowywania szczepionek w profesjonalnej chłodziarce farmaceutycznej z awaryjnym systemem zasilania.

(akta kontroli str. 133-134,240-274)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W badanej dokumentacji 150 kart uodpornienia dzieci i młodzieży³⁷ nie odnotowano faktu poinformowania osoby obowiązanej do szczepienia lub osoby sprawującej pieczę prawną nad tą osobą, albo opiekuna faktycznego o obowiązku poddania się szczepieniu. Było to niezgodne z § 9 ust. 4 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. oraz § 12 ust. 3 rozporządzenia z 27 września 2023 r., wg których fakt tego poinformowania należy odnotować w ww. dokumentacji.

Kierownik wyjaśniła, że powiadomień dokonywano telefonicznie wg procedury (nawet kilkakrotnie), a w razie niestawienia się – listem poleconym za potwierdzeniem jego odbioru, zaś brak odpowiednich adnotacji w dokumentacji wynikał z niedopatrzenia.

Zdaniem NIK, ww. przepisy wskazują jednoznacznie na obowiązek odnotowania faktu poinformowania właściwych osób o obowiązku szczepienia, w tym ujęcia tej informacji w karcie uodpornienia.

(akta kontroli str. 153,156-157,175-182)

2. W 41 sprawach³⁸ (27,4%) spośród 150 badanych kart uodpornienia osób objętych szczepieniami, informację o rodzaju wykorzystanej szczepionki (nazwę i nr serii) zamieszczono w formie naklejki, a podając datę szczepienia – we wszystkich kartach użyto datownika, zamiast wpisu ręcznego. Taki sposób dokumentowania szczepień nie spełniał wymogu § 10 ust. 1 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., który nakładał obowiązek wpisów w karcie *czytelnym pismem odręcznym*, wg którego bezpośrednio po szczepieniu dokonuje się wpisów m.in. w ww. karcie.

Wg Kierownik, naklejki stosowano głównie w przypadku szczepionek skojarzonych, co zapewniało podanie wymaganych informacji, upraszczało czynności i usprawniało szczepienia dzieci i zapobiegało frustracji ich rodziców.

(akta kontroli str. 153,157,175-182)

3. Wszystkie 24 kwartalne sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych (za lata 2021-2023), w tym 12 wg kart uodpornienia i 12 wg liczby szczepionek, przekazano do PSSE osobiście, tj. w sposób niezgodny z wymogiem § 13 i 14 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., które stanowiły, że sprawozdania należy przekazywać w sposób elektroniczny lub listem poleconym³⁹.

Kierownik wyjaśniła, że ze względów praktycznych sprawozdania składano osobiście z uwagi na sąsiedztwo PSSE w tym samym budynku i uniknięcie zbędnych kosztów. Sprawozdania przekazywano w terminie odpowiadającym dacie sporządzenia, lecz osoby przekazujące sprawozdania nie upominały się o pokwitowanie tego faktu.

(akta kontroli str. 154,158-159,192-223)

4. W przypadku 12 sprawozdań kwartalnych sporządzonych wg informacji zawartych w kartach uodpornień, nie załączono imiennych wykazów osób uchylających się od

³⁷ Próba opisana w punkcie 1.1 niniejszego wystąpienia.

³⁸ Przypadki te wystąpiły przed 1 października 2023 r., od kiedy wymóg odręcznych wpisów nie obowiązywał, gdyż rozporządzenie z 27 września 2023 r. nie używa już sformułowania „*pismo odręczne*”.

³⁹ Należy wskazać, że rozporządzenie z 27 września 2023 r., obowiązujące od 1 października 2023 r., nie zawiera ograniczeń co do sposobu przekazywania sprawozdań i dopuszcza je w wersji papierowej za pokwitowaniem.

obowiązku szczepień ochronnych, co było wymagane wzorem tego sprawozdania określonym w zał. 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., który zawierał rubrykę pn.: *Liczba osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, których imienny wykaz dołączono do sprawozdania*, co nie zostało dopełnione.

Kierownik wyjaśniła, że jest to praktyka przyjęta wspólnie z PSSE, która nie wymaga tego obowiązku, gdyż prowadzi zbiorczą listę osób uchylających się od szczepień, do której dane zgłasza na bieżąco NZOZ. Nadmienila, że przypadki takie zdarzają się bardzo rzadko, więc mimo ww. wymogu cokuwartalne powielanie tej listy jest zbędne.

Zdaniem NIK, niespełnianie tego wymogu świadczy o niezgodnym z wymogami wzoru sprawozdania wywiązaniu się z obowiązku sprawozdawczego.

(akta kontroli str. 154,158-159,192-223)

5. We wszystkich 12 sprawozdaniach kwartalnych wg ilości użytych szczepionek nie ujęto danych o ich zamówieniu kwartalnym, a w czterech tych sprawozdaniach za kwartały I-IV 2022 r. – danych o zamówieniu rocznym i kwartalnym, wbrew wymogom wzoru sprawozdania określonego w zał. 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., który zawierał kolumny pn.: *Zamówienie roczne oraz Zamówienie kwartalne*⁴⁰.

Kierownik wyjaśniła, że w PS prowadzony jest oddzielny rejestr przychodu i rozchodu szczepionek, więc NZOZ ma wgląd do tych danych, które pozwalają na ocenę stanu zasobów szczepionek i odpowiednie ich zamówienia. Nadmienila, że *sanepid* nie żądał podawania tych danych w sprawozdaniach.

Zdaniem NIK, brak reakcji ze strony PSSE nie zwalniał z obowiązku przekazania kompletnych danych wg wzoru sprawozdania określonym ww. rozporządzeniem.

(akta kontroli str. 154, 158-159,192-223)

6. W siedmiu sprawozdaniach kwartalnych, w tym czterech sporządzonych wg kart uodpornienia za kwartały I-IV 2021 r. i trzech wg liczby szczepionek za I, II i IV kwartał 2021 r., brakowało daty ich sporządzenia, podczas gdy wzory sprawozdań wg zał. 4 i 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. przewidywały podanie tych danych. Wg Kierownik, wynikało to z niedopatrzeń osoby sporządzającej sprawozdania.

OCENA CZĄSTKOWA

W NZOZ udzielano obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży zgodnie z obowiązującymi przepisami, procedurą wewnętrzną oraz kalendarzem szczepień⁴¹. W przypadku uchylania się od szczepień podejmowano skuteczne działania celem wezwania do ich realizacji. Prawidłowo wywiązywano się z obowiązku dokonywania badań kwalifikacyjnych do szczepień. Osoby wykonujące szczepienia posiadały wymagane kwalifikacje zawodowe. W dokumentacji medycznej na ogół dokonywano zapisów pismem odręcznym, tj. w sposób zgodny z wymogami rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., za wyjątkiem przypadków stosowania datownika i naklejek zamiast ręcznych adnotacji oraz braku wpisów o poinformowaniu o szczepieniach. Sposób przechowywania dokumentacji umożliwiał monitoring liczby osób zobowiązanych do szczepień. W NZOZ sporządzano i terminowo przekazywano do PSSE wszystkie wymagane rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r. sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych. Wszystkie sprawozdania kwartalne przekazano jednak w niewłaściwy sposób, a niektóre sprawozdania sporządzone wg ilości szczepionek zawierały niekompletne dane, zaś do sprawozdań wg informacji z kart uodpornienia nie dołączono imiennych wykazów osób uchylających się od szczepień.

⁴⁰ Obowiązujący od I kwartału 2024 r. wzór sprawozdania kwartalnego z przeprowadzonych szczepień wg ilości użytych szczepionek (zał. 6 do rozporządzenia z 27 września 2023 r.), nie przewiduje przekazywania tych danych.

⁴¹ Za wyjątkiem czterech przypadków szczepień opisanych w punkcie 1.1.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne NZOZ w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

W NZOZ podejmowano działania w kierunku promocji obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Przejawem tych działań było udostępnianie w gablotce przed wejściem do PS materiałów edukacyjno-informacyjnych dotyczących szczepień obowiązkowych i zalecanych oraz przeciwdziałania chorobom i możliwych objawów poszczepiennych, jak też informujących o korzyściach i efektach zdrowotnych, a także stanowiących przewodniki dla rodziców nt. szczepień, profilaktyki oraz wspierania odporności i rozwoju dziecka, co stwierdzono podczas oględzin w toku kontroli NIK. Kierownik podała, że w myśl przepisów o prawach pacjenta i o działalności leczniczej, działania oświatowo-zdrowotne NZOZ znajdują także potwierdzenie w dokumentacji medycznej osób zaszczepionych, gdzie lekarze dokonywali odpowiednich wpisów o szczepieniach i korzyściach z tego tytułu oraz braku przeciwwskazań, a pielęgniarki udzielały tych informacji rodzicom dzieci podczas wizyt lekarskich i patronażowych⁴². Analiza dokumentacji dotyczącej wizyt patronażowych wykazała, że we wszystkich kartach tych wizyt odnotowano ich przeprowadzenie i przedstawienie rodzicom dzieci informacji o zakresie korzyści wynikających ze szczepień. Prowadzenie tych działań spełniało funkcję informacyjno-edukacyjną i profilaktyczną na rzecz zdrowia dzieci, co potwierdzają także wyniki ankiet opisane w punkcie 1.1 wystąpienia.

(akta kontroli str. 154,161,183,298,299-352)

Z wyjaśnień Kierownik wynikało, że w NZOZ nie realizowano programów zdrowotnych i profilaktyki zdrowotnej dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży⁴³, a realizacja tych szczepień według przyjętego kalendarza stanowiła jedyny taki program kierowany bezpośrednio do osób zobowiązanych do szczepień.

(akta kontroli str. 275-279)

W działalności NZOZ w powyższym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Stwierdzone nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

W NZOZ prawidłowo prowadzono działania oświatowo-zdrowotne i informacyjne celem promocji obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Działania te były kierowane do rodziców lub opiekunów osób zobowiązanych do szczepień, w sposób zapewniający ogólny dostęp do informacji o tych szczepieniach i płynących z nich korzyściach, co potwierdziły oględziny przeprowadzone w toku kontroli NIK.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Odnotowywanie w dokumentacji faktu poinformowania osoby obowiązanej do poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu lub osoby sprawującej prawną pieczę nad tą osobą o obowiązku poddania się szczepieniu.
2. Zamieszczanie w sprawozdaniach kwartalnych daty ich sporządzenia oraz ujmowanie w nich danych o ilości zamówionych szczepionek.

W związku ze zmianą przepisów dotyczących sposobu przekazywania sprawozdań i ich zawartości oraz prowadzenia dokumentacji w zakresie szczepień, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od formułowania wniosków w pozostałym zakresie.

⁴² Wizyty patronażowe dotyczyły noworodków i odbywały się w drugim miesiącu ich życia, z tego 77 w 2021 r., 75 w 2022 r. i 57 w 2023 r.

⁴³ Realizowano trzy programy bezpłatnych szczepień, przeciw: HPV dla dziewcząt i chłopców (12-13 lat), wirusowi Sars-Cov2 (od 6. miesiąca życia) oraz ChUK - chorobom układu krążenia (35-65 lat).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, 14 marca 2024 r.

Kontroler
Edward Odojewski
Główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
Dyrektor
z up.
Piotr Wanic
Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis